

урок 2. *Інформативна й номінативна функції словників.*

Завдання: опрацювати тему, написати опорний конспект у робочому зошиті (*О Глазова Українська мова. Рівень стандарту. стор 7*).

ТЕМА

Словники - це зібрання слів, розташованих у певному порядку (алфавітному, тематичному, гніздовому тощо). Вони є одним із засобів нагромадження результатів пізнавальної діяльності людства, показником культури народу. Словники - скарбниця народу, у них зберігаються знання і досвід багатьох поколінь. Праця над укладанням словників вимагає глибоких знань і великих зусиль. Про це образно сказав український просвітитель початку XVI ст Феофан Прокопович: "Якщо кого-небудь очікує вирок судді, то не слід тримати його на каторзі, доводити до знемоги його руки добуванням руди* хай він укладає словники. Ця праця містить у собі всі види покарань".

Словники виконують **інформативну та нормативну** функції: вони універсальні інформаційні джерела для розуміння того чи того явища та найпевніша консультація щодо мовних норм.

Словник потрібен, коли не знаєш, як пишеться те чи те слово. Але це не головне. Словники — це не лише довідники, але й елемент національної культури: адже в слові втілено багато граней народного життя. Усе багатство й різноманіття лексичних запасів мови зібрано в словниках.

Створення словників — завдання особливої галузі лінгвістичної науки — лексикографії. Словників багато й вони різноманітні.

Більшості людей відомі **двомовні словники**: до них ми звертаємося під час вивчення іноземних мов, перекладання текстів з однієї мови на іншу (наприклад, з української мови англійською).

Надзвичайно різноманітними є **одномовні словники**. Відомості про правильне написання слів можна дізнатися в орфографічному словнику, про те, як треба вимовляти слово,— в орфоепічному словнику (тобто словнику правильної літературної вимови).

Етимологічні та історичні словники описують походження слова, його шлях у мові, усі зміни, які відбулися з ним на цьому шляху.

Граматичні словники містять інформацію про морфологічні й синтаксичні властивості слова; у зворотних словниках слова розміщено за

алфавітом їхніх кінцевих літер (іноді це потрібно для деяких лінгвістичних досліджень).

Існують також *словники іншомовних слів, термінологічні, діалектні, словники мови письменників, словники мовленнєвих помилок і труднощів*. Словник може охоплювати не всю лексику мови, а певні групи слів: такими є словники синонімів, антонімів, омонімів або паронімів.

Цей перелік був би неповним без двох типів словників, що мають найдавнішу лексикографічну традицію. Це тлумачні та ідеографічні словники. І в тих, і в інших пояснюється значення слова. Але в тлумачному словнику слова розміщено в алфавітному порядку, а в ідеографічному — за групами, які виділяють на підставі деяких спільних властивостей речей та понять (наприклад, таких: «людина», «тварина», «дія», «фізична властивість» і т. ін.).

Складання словників — праця кропітка і тривала. Сучасна лексикографія є цілою індустрією, яка, задовольняючи потребу в найрізноманітніших видах інформації про слово, активно використовує можливості сучасної комп'ютерної техніки.